

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КРАВЧЕНКО ОЛЕНА ЄВГЕНІЇВНА

УДК 343.14

**ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД
ЗА ПРОВЕДЕННЯМ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ)
ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
СЛІНЬКО Сергій Вікторович,
Харківський національний університет внутрішніх справ, професор кафедри кримінально-правових дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **ЗАХАРОВ Василь Павлович**,
Львівський державний університет внутрішніх справ, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності;

кандидат юридичних наук, доцент
ОСТАФІЙЧУК Григорій Володимирович,
начальник Головного слідчого управління
Служби Безпеки України.

Захист відбудеться 25 лютого 2016 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. 50-річчя СРСР, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. 50-річчя СРСР, 27.

Автореферат розісланий 22 січня 2016 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сфера дії кримінального процесуального законодавства у разі проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій встановлює тимчасове обмеження прав та свобод, що забезпечується примусовими заходами та пов'язане із втручанням в особисте життя, приватне спілкування, застосуванням процесуального примусу та запобіжних заходів стосовно підозрюваного. Одним із важливих кримінально-правових механізмів наведеного є забезпечення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за проведенням слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій, що встановлено і закріплено процесуальними гарантіями.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) встановив нові положення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Концепція такої новели КПК України щодо статусу прокурора включає його участь зі сторони обвинувачення у кримінальному провадженні. Прокурор здійснює прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва під час проведення слідчих розшукових дій, негласних слідчих (розшукових) дій та повинен забезпечити гарантії їх проведення або припинити їх у разі порушення закону.

Проблеми теорії та практики кримінального процесу поставили питання щодо подальшого вдосконалення прокурорського нагляду та процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Наукові дискусії щодо процесуальної діяльності прокурора у кримінальному провадженні, забезпечення нагляду під час проведення оперативно-розшукової діяльності, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які визначені в КПК України, потребують теоретичного обґрунтування.

Проблемні аспекти теоретичних та науково-практичних розробок прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій за різні часи були досліджені такими вченими, як: Ю. П. Алєнін, С. А. Альперт, О. М. Бандурка, Ю. М. Грошевий, С. М. Гусаров, М. В. Даньшин, М. В. Джига, В. П. Захаров, О. В. Капліна, П. М. Каркач, Г. К. Кожевніков, В. Т. Маляренко, В. О. Малярова, О. Р. Михайленко, М. М. Міхеєнко, В. В. Назаров, В. Т. Нор, Г. В. Остафійчук, І. А. Петрова, М. А. Погорєцький, В. Д. Пчолкін, С. В. Слінько, С. М. Стахівський, Р. Л. Степанюк, В. М. Тєртишник, Л. Д. Удалова, В. В. Шєндрик, О. Г. Шило, О. О. Юхно, О. Г. Яновська та ін.

Разом із тим після прийняття чинного КПК України питання прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні концептуально не знайшли свого комплексного теоретичного висвітлення. Зазначені обставини зумовили вибір теми дисертаційного дослідження й окреслили його основні напрями.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених постановою Національної академії правових наук України № 14-10 від 24 вересня 2010 р.

Робота виконана в рамках науково-дослідної програми Харківського національного університету внутрішніх справ «Наукове супроводження реформування системи кримінальної юстиції в Україні» (реєстраційний номер ДР 0113U008190).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, а також чинного кримінального процесуального законодавства та практики його реалізації визначити сутність та особливості прокурорського нагляду та процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі:

- охарактеризувати функції прокурора при здійсненні прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні;
- визначити законодавче та нормативно-правове регулювання засад діяльності прокурора у кримінальному провадженні під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій;
- обґрунтувати основні елементи процесуальних рішень прокурора у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій на стадії досудового розслідування;
- встановити науково обґрунтовані підходи фіксування негласних слідчих (розшукових) дій за допомогою процесуального і технічного документування їх проведення;
- окреслити процесуальні повноваження прокурора під час забезпечення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням та взаємодії слідчого та

оперативних підрозділів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;

- сформулювати процесуальні повноваження прокурора під час забезпечення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за процесуальною діяльністю слідчого у разі оскарження результатів отриманої оперативної інформації та її процесуального дослідження за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій;

- розкрити зміст законодавчого та нормативного регулювання у разі отримання дозволу слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій з урахуванням режиму їх таємності під час досудового розслідування;

- обґрунтувати елементи процесуального оформлення при використанні технічних засобів у разі проведення допиту в режимі відеоконференції та забезпечення при цьому прав і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Об'єктом дослідження є кримінально-процесуальні відносини, які складаються між прокурором та учасниками кримінального провадження під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є прокурорський нагляд за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання, відповідно до якого всі явища досліджуються в їх єдності та взаємозв'язку, а також інші методи дослідження: *формально-логічні* методи (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, узагальнення, порівняння тощо), застосовані під час вивчення законодавства, аналітичних матеріалів, наукових положень, що становлять предмет дослідження; метод *системно-структурного аналізу*, що використовувався для дослідження змісту процесуального статусу прокурора у кримінальному провадженні (підрозділи 1.1 – 1.3), *порівняльно-правовий*, застосований для дослідження співвідношення вітчизняних та зарубіжних правових норм, що регулюють правовідносини, пов'язані з процесуальною участю прокурора як сторони обвинувачення (підрозділи 1.1, 1.2, 3.2), *соціологічний*, який уможливив встановлення проблем теоретичного та практичного застосування проведення негласних слідчих (розшукових) дій (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2), *формально-логічний*, який використовувався з метою обґрунтування наукових положень процесуального нагляду у формі процесуального керівництва прокурора досудовим розслідуванням за взаємодією слідчого та

оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та удосконалення чинного законодавства (підрозділи 2.1 – 2.3).

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, кримінальне, кримінально-процесуальне законодавство, відомчі нормативно-правові акти, накази Генерального Прокурора України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, постанови Пленуму Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з питань забезпечення прокурором законності проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Емпіричну базу дослідження становлять результати аналізу практики роботи прокурора, слідчих органу досудового розслідування ГУМВС України, Служби безпеки, слідчих суддів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій за період 2010–2015 рр. За результатами аналізу були наведені фактичні дані, отримані під час опитування 35-ти прокурорів, 102-х слідчих органів досудового розслідування МВС України, 15-ти слідчих СБУ міст Києва і Харкова. Автором вивчено 528 матеріалів кримінальних проваджень, які включені до Єдиного реєстру досудового розслідування ГУМВС України міста Києва та Харкова. Під час роботи був використаний досвід практичної роботи автора як прокурора відділу прокуратури Харківської області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень, присвячених вивченню проблемних питань прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

- здійснено законодавче і нормативне дослідження механізму прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва під час визначення елементів таємності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;

- аргументовано теоретичні положення та розроблено механізм прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні слідчих розшукових дій у режимі відеоконференції з

метою забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження;

- запропоновано теоретичну модель прокурорського нагляду та процесуального керівництва на досудовому розслідуванні під час використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні обставин кримінального правопорушення;

удосконалено:

- теоретичні підходи щодо визначення функцій прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва на стадії досудового розслідування під час отримання оперативної інформації та процесуального закріплення фактичних даних як доказів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;

- алгоритм дії прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва щодо визначення і реалізації процесуального порядку оскарження результатів дослідження оперативної інформації, яка отримана під час застосування негласних слідчих (розшукових) дій;

- законодавчі положення та процесуальний механізм технічного фіксування при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у разі втручання у приватне спілкування;

дістали подальшого розвитку:

- наукові погляди щодо законодавчого і нормативно-правового регулювання засад досудового розслідування під час прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій;

- пропозиції щодо подальшого розвитку та удосконалення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих розшукових дій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

- *законодавчій діяльності* – під час підготовки проектів законів, внесення змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства, зокрема положень, які визначають зміст, процедуру прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за процесуальною діяльністю слідчого у кримінальному провадженні;

- *правозастосовній діяльності* – в ході вирішення питань прокурором, слідчим суддею, судом щодо фіксування негласних слідчих (розшукових) дій за допомогою технічного документування їх проведення(акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність прокуратури Харківської області від 5 вересня 2015 р.);

– *навчальному процесі* – під час викладання курсу «Кримінальний процес», підготовки навчальних посібників, підручників, методичних матеріалів із суміжних курсів тощо (акт впровадження в навчальний процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 18 вересня 2015 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на трьох міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Профілактика корупційних правопорушень» (Харків, 2015); «Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин» (Харків, 2015); «Людина і закон: публічно-правовий вимір» (Дніпропетровськ, 2015).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у шести наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній науковій статті, що вийшла друком у зарубіжному виданні, трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 201 сторінка, з них основний текст – 173 сторінки, список використаних джерел (270 найменувань) – 24 сторінки, додатки – 3 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, темами і планами, визначено мету та задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, подано відомості про публікації, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Процесуальні повноваження прокурора у кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Функції прокурора при здійсненні прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні»* надається концептуальне визначення сутності та специфіки кримінально-процесуальних функцій прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Проаналізована проблематика наукових дискусій щодо теорії кримінального процесу, розуміння сучасної методології визначення процесуальних функцій прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, які виражені у законі як основні напрямки

процесуальної діяльності з метою реалізації завдань кримінального провадження. Встановлено особливості конструктивного визначення процесуальних функцій як комплексу елементів. Першим елементом функцій прокурора є процесуальний нагляд за органами досудового розслідування та слідчим. Другим елементом є прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва, яке містить функціональні повноваження щодо скасування незаконних, необґрунтованих процесуальних рішень слідчого. На підставі практики процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій з'ясовано, що прокурор повинен виконувати функцію процесуального контролю, яку можна встановити наступним чином: погодження або відмова у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, контроль за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій, припинення або заборона проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Проаналізовано позицію чинного законодавства в частині прокурорського нагляду при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, визначено процесуальні форми нагляду та керівництва прокурора. Перша форма містить нагляд прокурора під час проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій. Друга – забезпечення нагляду під час отримання ухвали суду на проведення слідчої розшукової, негласної слідчої (розшукової) дії. Досліджено вимоги до контрольної діяльності прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій слідчим у разі отримання ухвали слідчого судді. Підкреслюється, що основними аспектами процесуального нагляду та керівництва прокурора є забезпечення законності досудового розслідування кримінального провадження.

У підрозділі 1.2 *«Засади діяльності прокурора у кримінальному провадженні під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій»* наголошується, що процесуальна діяльність прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій має відбудовуватися відповідно до визначальних засад кримінального процесу, а принципи прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва не є похідними від них, а ототожнюються з ними та органічно пов'язані.

Підкреслюється, що в умовах формування сучасної правової демократичної держави прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій повинні здійснюватися на підставі законності. Зазначено, що реалізація даного принципу в процесуальній діяльності прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій

вказує на низку умов, що тимчасово обмежують права та свободи людини і громадянина, яка притягнута до кримінальної відповідальності.

Запропоновано наукову класифікацію засад прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні та уточнено їх ознаки, визначена їх специфіка.

На основі критичного аналізу позицій науковців уточнено та розширено вимоги процесуальної дії засад відносно кожного учасника кримінального провадження при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Наголошено, що дія засад повинна бути забезпечена прокурорськими засобами таким чином, щоб можна було створити оптимальну, збалансовану процесуальну діяльність сторони обвинувачення та захисту та гарантувати дотримання засад для всіх учасників кримінального провадження.

У підрозділі 1.3 *«Процесуальні рішення прокурора у кримінальному провадженні під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій»* звернено увагу на типові помилки, які виникають під час прокурорського нагляду за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій.

Проаналізовано нормативну частину чинного КПК України та визначено форми процесуального фіксування кримінального провадження за допомогою протоколу; носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії; технічне фіксування у журналі судового засідання.

Зазначено, що постанова прокурора повинна відповідати основним питанням руху кримінального провадження. Розглянуто механізм реалізації вимог законності прокурором під час складання постанови та забезпечення прокурорського керівництва щодо її виконання слідчим.

Указано, що прокурор повинен, після проведення негласних слідчих (розшукових) дій, ознайомитися з протоколом, аудіо-, відеоінформацією та вжити заходів щодо захисту інформації, отриманої в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Розроблена теоретична модель процесуальних рішень прокурора під час забезпечення заходів безпеки інформації щодо приватного життя особи, яка отримана за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Запропоновано процесуальну участь прокурора при проведенні окремих слідчих розшукових дій. Присутність прокурора свідчитиме

про об'єктивність проведення слідчої дії, відсутність тиску на учасників процесу.

Розділ 2 «Процесуальний нагляд прокурора на стадії досудового розслідування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Процесуальний порядок фіксування кримінального провадження за допомогою технічного документування проведення слідчих (розшукових) дій»* розглядається процесуальний статус прокурора під час прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва у разі проведення слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій за допомогою технічного фіксування у кримінальному провадженні.

Зазначено, що новелою КПК України є можливість технічного фіксування проведення слідчих розшукових та негласних слідчих (розшукових) дій. Прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва повинен бути побудовано таким чином, щоб забезпечити, по-перше, визначення законності подання оперативних підрозділів при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій по тяжких злочинах; слідчого на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. По-друге, прокурор має право прийняти процесуальне рішення щодо заборони проведення негласної слідчої (розшукової) дії. По-третє, в порядку прокурорського нагляду, прокурор повинен бути присутнім під час розгляду слідчим суддею клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Підкреслюється, що основним елементом нагляду прокурора має бути забезпечення контролю за строком дії ухвали суду на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Констатовано, що виключно прокурор зобов'язаний прийняти постанову про припинення подальшого проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

Акцентовано увагу на забезпеченні законності під час прокурорського нагляду при фіксації технічними засобами аудіо- та відеозапису, зокрема в разі забезпечення таємності участі окремих учасників кримінального провадження, анкетні дані яких не підлягають розголошенню.

Зроблено висновок, що прокурор повинен забезпечити прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва та контролювати правові приписи оформлення результатів аудіо- та відеозапису як одну з гарантій об'єктивності дослідження обставин кримінального провадження. Запропоновано встановити обов'язковість прослуховування аудіокасети або перегляду відеозапису прокурором після проведення негласної слідчої (розшукової) дії. У даному разі забезпечується можливість прокурора сприйняти, оцінити й

підтвердити достовірність встановлених та зафіксованих обставин кримінального правопорушення або за необхідності уточнити, доповнити деталі проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Запропоновано теоретичну модель застосування технічних засобів у кримінальному провадженні та складання за її результатами протоколу. З урахуванням процесуальних положень чинного КПК України це дозволить прокурору перевірити об'єктивність фіксації фактичних даних та процесуального закріплення їх як доказів.

Підрозділ 2.2 «Процесуальний нагляд прокурора за взаємодією слідчого та оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій» встановлює, що взаємодія має процесуальні положення, що вказані у КПК України, а також непроцесуальні, які застосовуються на практиці.

На підставі проведеного ретроспективного аналізу процесуальних форм взаємодії слідчого та оперативних підрозділів визначено особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Зазначено, що КПК України встановлює взаємодію оперативних співробітників та слідчих у складі слідчої групи та не визначає статус оперативних підрозділів, що має значення під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Прокурор має забезпечити прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва при взаємодії слідчого та оперативних підрозділів. Він повинен мати право доступу до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; надати вказівки, доручення слідчому на проведення у встановлений строк слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій. Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій прокурор повинен забезпечити прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва, погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання. У разі встановлення порушень чинного законодавства прокурор повинен ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого.

На підставі емпіричного матеріалу, практики досудового розслідування визначено непроцесуальні форми взаємодії прокурора та органу досудового розслідування, слідчого, оперативних підрозділів та їх співробітників, які передбачають проведення нарад, міжвідомчих консультацій, семінарів, обговорення результатів досудового

розслідування, взаємне спілкування щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Підрозділ 2.3 «Прокурорський нагляд у разі оскарження результатів дослідження інформації, отриманої під час застосування негласних слідчих (розшукових) дій» містить загальні положення оскарження слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій слідчим суддею під час судового розгляду на стадії досудового провадження.

Визначено, що оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності слідчого виникає на підставі юридичного факту, а саме звернення учасників кримінального провадження під час встановлення конкретних порушень процесуального законодавства. Прокурор повинен розглянути скаргу, встановити фактичні дані, які вказують на порушення чинного законодавства, бездіяльність слідчого. Він має дотримуватися засади законності під час розгляду скарги або клопотання сторони захисту. Прокурорський нагляд за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій та їх оскарження містить прийняття процесуального рішення – постанови про припинення негласних слідчих (розшукових) дій у разі встановлених порушень закону.

Проаналізовано проблематику розуміння сучасного визначення у КПК України термінів оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності слідчого при проведенні негласних слідчих розшукових дій та зазначено окремі теоретичні розбіжності та суперечності закону. Розумні строки у кримінальному провадженні встановлені як засада кримінального процесу та визначаються як об'єктивно необхідні для виконання процесуальних дій та прийняття процесуального рішення. Продемонстровано поступове зростання кількості оскаржень негласних слідчих (розшукових) дій до прокурора та суду. Надана переоцінка розуміння розумних строків оскарження негласних слідчих (розшукових) дій у подальшому поширенні гуманістичних тенденцій, становлення законності у разі тимчасового порушення прав та свобод особи, відносно якої проводяться негласні слідчі (розшукові) дії. Доведено необхідність приведення окремих положень гл. 26 КПК України у відповідність до змісту КПК України, а саме скарги на процесуальні рішення, дії чи бездіяльність слідчого під час досудового розслідування мають розглядатися прокурором не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту надходження скарги.

Зазначено, що сторона процесу, в разі незадоволення рішенням, прийнятим прокурором, має право подати скаргу до суду. Слідчий суддя повинен розглянути скаргу та скласти ухвалу. Скарга вважається

вирішеною, якщо слідчим суддею були вирішені всі поставлені питання.

Розділ 3 «Прокурорський нагляд під час судового провадження на стадії досудового розслідування» складається з двох підрозділів.

Підрозділ 3.1 «Законодавче та нормативне регулювання прокурорського нагляду у разі надання суду окремих елементів таємності, які мали місце під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій» актуалізовано значення загальнотеоретичних підходів прокурорського нагляду до таємності проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Зазначено, що, базуючись на цих підходах, доцільно розглядати систему негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі з елементами таємності не тільки до їх проведення, але під час і після проведення. Прокурорський нагляд повинен бути зосереджений на ознаках відтоку інформації у разі отримання інформації до її реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань від оперативних підрозділів. Прокурор повинен ознайомитися з інформацією та підготувати клопотання до слідчого судді для отримання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Він має визначити специфіку інформації та запросити слідчого, який є фахівцем у розслідуванні даного кримінального правопорушення. У разі визначення відомостей, що свідчать про необхідність захисту інформації, яка отримана під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, прокурор повинен скласти постанову про захист інформації. Прокурор має контролювати результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Встановлена особливість процесуальної конструкції статусу оперативних підрозділів, надано узагальнені пропозиції використання оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні, визначені її основні змістовні елементи за такими напрямками: оперативно-розшукове забезпечення до початку кримінального провадження, реєстрації заяви про вчинене кримінальне правопорушення в Єдиному реєстрі досудових розслідувань; оперативно-розшукове забезпечення доказування вини підозрюваного, який вчинив кримінальне правопорушення шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій після реєстрації заяви про вчинене кримінальне правопорушення в Єдиному реєстрі досудових розслідувань. Підкреслюється, що прокурор здійснює прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва за оперативно-розшуковою діяльністю у кримінальному провадженні та

повинен забезпечити дотримання таємності проведення слідчих розшукових дій шляхом забезпечення безпеки свідків, конфіденційних співробітників, захисту від протиправного впливу підозрюваного (обвинуваченого); надання психологічної підтримки учасникам кримінального процесу, їх явки до суду та можливості давання показань. Другою процесуальною формою, що встановлена кримінально-процесуальним законодавством, є право прокурора на відношення до таємності матеріальних носіїв інформації після проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які містять відомості, що становлять державну таємницю. Вони підлягають реєстрації в режимно-секретному підрозділі у встановленому порядку без розкриття відомостей про особу, стосовно якої заплановано проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Після завершення проведення негласних слідчих (розшукових) дій гриф таємності щодо їх проведення підлягає скасуванню на підставі рішення прокурора. Аргументовано необхідність зберігання матеріальних носіїв інформації.

У підрозділі 3.2 «Проведення допиту в режимі відеоконференції у разі забезпечення використання технічних засобів для забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального процесу» надається характеристика елементів застосування технічних засобів допиту під час проведення відеоконференцзв'язку.

Наголошено на важливості прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва під час проведення відеоконференцзв'язку в разі проведення допиту конфіденційного співробітника, встановлення таємних обставин під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій у разі зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та допиту підозрюваного. Прокурор повинен бути присутнім під час проведення даної слідчої розшукової дії та контролювати хід і результати допиту. Він має встановити елементи загрози учасникам кримінального провадження, а також забезпечити інформаційну безпеку та своєю постановою встановити заходи безпеки щодо окремої категорії учасників кримінального провадження, які викривають винну особу та надають допомогу в розкритті кримінального правопорушення.

З'ясовано, що в кримінальному процесі немає чіткого механізму проведення відеоконференцзв'язку, якщо учасник кримінального провадження перебуває в іншому віддаленому місті. З урахуванням правил формальної логіки оцінені практичні підходи до визначення теоретичних положень проведення відеоконференцзв'язку та запропоновано тактичні прийоми при проведенні допиту двох або

більше учасників процесу. Визначена специфіка даної слідчої розшукової дії, яка полягає в особливих психологічних умовах її проведення. Прокурор повинен забезпечити прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва за проведенням слідчої розшукової дії, а саме проконтролювати готовність слідчого до її проведення, переглянути план проведення та питання, які слідчий повинен поставити учасникам даної дії. Після проведення слідчої розшукової дії прокурор має переглянути відеозапис та визначити, чи є необхідність повторного допиту. Під час ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, затвердження обвинувального акта прокурор повинен переглянути реєстр матеріалів досудового розслідування та відеоматеріали проведення слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання – визначення сутності та особливостей прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні наукові положення дисертації полягають у наступному:

1. Встановлено ключову роль процесуальних функцій прокурора, які полягають у забезпеченні прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за органами досудового розслідування та слідчим. На підставі практики прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій з'ясовано, що прокурор повинен виконувати функцію процесуального контролю при отриманні ухвали слідчого судді на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Проаналізовано процесуальні форми прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва. Перша форма містить нагляд прокурора під час проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій. Друга – забезпечення нагляду під час отримання ухвали суду на проведення слідчої розшукової, негласної слідчої (розшукової) дії. Досліджено вимоги до контрольної діяльності прокурора при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій.

2. Підкреслюється, що в умовах формування сучасної правової демократичної держави прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за проведенням негласних слідчих

(розшукових) дій повинні здійснюватися на підставі законності. Зазначено, що окремі ознаки засад під час прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій мають свою специфіку. Наголошено, що дія засад повинна бути забезпечена прокурорськими засобами таким чином, щоб можна було створити оптимальну, збалансовану процесуальну діяльність сторони обвинувачення та захисту.

3. Указано, що під час прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва прокурор повинен після проведення негласних слідчих (розшукових) дій ознайомитися з протоколом, аудіо-, відеоінформацією, отриманою за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Розглянуто механізм реалізації вимог законності прокурором під час складання постанови та забезпечення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва щодо її виконання слідчим. Розроблена теоретична модель процесуальних рішень прокурора під час забезпечення заходів безпеки інформації щодо приватного життя особи, яка отримана за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Запропоновано встановити обов'язковість прослуховування прокурором аудіокасети або перегляду відеозапису після проведення негласної слідчої (розшукової) дії для забезпечення можливості прийняти, оцінити і підтвердити достовірність встановлених та зафіксованих обставин кримінального правопорушення.

4. На підставі проведеного ретроспективного аналізу процесуальних форм взаємодії слідчого та оперативних підрозділів визначено особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій у складі слідчої групи. Прокурор повинен забезпечити прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва при взаємодії слідчого та оперативних підрозділів. Визначено непроцесуальні форми взаємодії прокурора та органу досудового розслідування, слідчого, оперативних підрозділів та їх співробітників, які передбачають проведення нарад, міжвідомчих консультацій, семінарів, обговорення результатів досудового розслідування, взаємне спілкування щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

5. Зазначено, що прокурорський нагляд за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій та їх оскарження включає до себе прийняття процесуального рішення – постанови про припинення негласних слідчих (розшукових) дій у разі встановлених порушень закону або постанови про визначення відомостей, що свідчать про необхідність захисту інформації, яка отримана під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Доведена

необхідність розгляду скарги прокурором не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її надходження.

6. Проаналізовано проблематику розуміння сучасного визначення у КПК України термінів оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності слідчого при проведенні негласних слідчих розшукових дій та зазначено окремі теоретичні розбіжності та суперечності закону. Проведено переоцінку розуміння розумних строків оскарження негласних слідчих (розшукових) дій у подальшому поширенні гуманістичних тенденцій, становлення законності у разі тимчасового порушення прав та свобод особи, щодо якої проводяться негласні слідчі (розшукові) дії. Доведена необхідність приведення окремих положень гл. 26 КПК України у відповідність до змісту КПК України.

7. Актуалізовано значення загальнотеоретичних підходів прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва до таємності проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. Прокурор має ознайомитися з інформацією та підготувати клопотання до слідчого судді для отримання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Прокурор контролює результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Аргументовано необхідність зберігання матеріальних носіїв інформації відносно особи, у приватне спілкування якої було проведено втручання, до прийняття процесуального рішення судом.

8. Наголошено на важливості прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва під час проведення відеоконференцзв'язку у разі проведення допиту конфіденційного співробітника, встановлення таємних обставин під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій у разі зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та допиту підозрюваного. З'ясовано, що у кримінальному процесі немає чіткого механізму проведення відеоконференцзв'язку, якщо учасник кримінального провадження перебуває в іншому віддаленому місті. З урахуванням правил формальної логіки оцінені практичні підходи до визначення теоретичних положень проведення відеоконференцзв'язку та запропоновано тактичні прийоми при проведенні допиту двох або більше учасників процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Кравченко Е. Е. Некоторые положения прокурорского надзора при проведении негласных следственных (розыскных)

дійсний / Е. Е. Кравченко // JurnalulJuridicNational: teoriesipractică (Молдова). – 2015. – № 10. – С. 34–36.

2. Кравченко О. Е. Прокурорський нагляд за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / О. Е. Кравченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Вип. 6-2. – С. 95–99.

3. Кравченко О. Е. Прокурорський нагляд за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / О. Е. Кравченко // Європейські перспективи. – 2014. – № 10. – С. 129–135.

4. Кравченко О. Е. Місто прокурорського контролю у системі негласних слідчих (розшукових) дій / О. Е. Кравченко // Наше право. – 2015. – № 1. – С. 45–49.

5. Кравченко О. Е. Форми діяльності прокурора із здійснення нагляду під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / О. Е. Кравченко // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 158–162 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z.

6. Кравченко О. Е. Сутність прокурорського нагляду, судового, відомчого контролю у розрізі застосування негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / О. Е. Кравченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2015. – № 1151. – С. 136–140.

7. Кравченко О. Е. Головне щодо прокурорського нагляду, судового і відомчого контролю у розрізі застосування негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні / О. Е. Кравченко // Профілактика корупційних правопорушень : наук.-практ. конф. (7 квіт. 2015 р., м. Харків). – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – С. 125–130.

8. Кравченко О. Е. Проблеми співвідношення Закону про прокуратуру України та кримінально-процесуального законодавства / О. Е. Кравченко // Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин : наук.-практ. конф. (2–3 жовт. 2015 р., м. Харків). – Х., 2015. – С. 79–83.

9. Кравченко О. Е. Проблеми прокурорського нагляду, контролю та процесуального керівництва у кримінальному провадженні / О. Е. Кравченко // Людина і закон: публічно-правовий вимір : міжнар. наук.-практ. конф. (2–3 жовт. 2015 р., м. Дніпропетровськ). – Д., 2015. – С. 77.

АНОТАЦІЯ

Кравченко О. Е. Прокурорський нагляд за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2016.

У дисертації розглянуто функції та форми участі прокурора у кримінальному провадженні та наведено їх класифікацію. Першим елементом класифікації є прокурорський нагляд, другим – процесуальне керівництво. Визначаються елементи контролю за проведенням окремих негласних слідчих (розшукових) дій. Надається концепція засад кримінального провадження. Запропонована процедурна форма постанови та протоколу проведення слідчих розшукових дій. Визначено роль технічного фіксування результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Встановлені положення заборони проведення негласної слідчої (розшукової) дії під час прокурорського нагляду. Розглянуто правовий механізм звернення учасників процесу до прокурора у разі оскарження процесуальних дій слідчого.

Надано пропозиції щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України.

Ключові слова: слідчий, прокурор, слідчий суддя, оперативні підрозділи, засади, слідчі розшукові дії, негласні слідчі (розшукові) дії, статус, учасник, сторона обвинувачення, сторона захисту.

АННОТАЦИЯ

Кравченко Е. Е. Прокурорский надзор за проведением негласных следственных (розыскных) действий в уголовном производстве – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2016.

На основе анализа научных дискуссий предлагается определение процессуальных функций и форм прокурорского надзора и процессуального руководства при проведении негласных следственных (розыскных) действий. Данная классификация включает

в себя основные элементы, какими являются прокурорский надзор и процессуальное руководство. Предложен элемент контроля при проведении негласных следственных (розыскных) действий. Действующее законодательство устанавливает форму прокурорского надзора, а именно: надзор при проведении негласного следственного (розыскного) действия; надзор при получении определения следственного судьи на проведение негласного следственного (розыскного) действия. Проанализированы принципы деятельности прокурора при проведении негласных следственных (розыскных) действий. Рассмотрены аспекты теоретических положений, которые определяют процессуальную форму постановления прокурора при производстве негласных следственных (розыскных) действий. Акцентируется внимание на процессуальных положениях составления протокола следственных розыскных действий.

Предложена теоретическая модель применения технических средств в уголовном производстве. Указано, что важным аспектом процессуальной деятельности прокурора является рассмотрение заявлений, ходатайств стороны защиты, участников процесса с просьбой отмены или изменения процессуального решения следователя. Предложены единые сроки рассмотрения обращений к прокурору, а именно не позднее двадцати четырех часов с момента поступления жалобы. Анализируется процессуальный статус оперативных подразделений при взаимодействии со следователем в составе следственной группы.

Ключевые слова: следователь, прокурор, следственный судья, оперативные подразделения, принципы, следственные розыскные действия, негласные следственные (розыскные) действия, статус, участник, сторона обвинения, сторона защиты.

SUMMARY

Kravchenko O. Prosecutor's supervision over the conduct of covert investigative (detective) action in criminal proceedings. – *On the manuscript.*

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.09 – criminal process and criminalistics; forensics; operatively-search activity. – Kharkov National University of Internal Affairs. – Kharkov, 2016.

The thesis examines the function and form of the prosecutor in criminal proceedings and determine their classification. The first element is the classification procurator, the second - a procedural guide. Identify controls the conduct some covert investigation (search) operations.

Available conception principles of criminal proceedings. The proposed procedural form of resolutions and minutes of the investigation and search operations. The role of technical recording the results of the covert investigation (search) operations. Established position of tacit prohibition of Inquiry (Investigation) of the Public Prosecutions at the time. Consider legal mechanism to address stakeholders prosecutor in the case of appeal proceedings investigator.

Keywords: investigator, prosecutor, investigating judge, operational units, bases, investigators investigative actions, covert investigative (detective) actions, status, participant, the prosecution, the defense.